

Vergaderjaar 2014–2015

34 114

Goedkeuring van de op 27 juni 2014 te Brussel tot stand gekomen Associatieovereenkomst tussen de Europese Unie en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Moldavië, anderzijds (Trb. 2014, 207)

Nr. 4

ADVIES AFDELING ADVISERING RAAD VAN STATE EN NADER RAPPORT

Hieronder zijn opgenomen het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State d.d. 10 december 2014 en het nader rapport d.d. 12 december 2014, aangeboden aan de Koning door de Minister van Buitenlandse Zaken, mede namens de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State is cursief afgedrukt.

Bij Kabinetsmissive van 25 november 2014, no. 2014002269, heeft Uwe Majesteit, op voordracht van de Minister van Buitenlandse Zaken, mede namens de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, bij de Afdeling advisering van de Raad van State ter overweging aanhangig gemaakt het voorstel van wet houdende goedkeuring van de op 27 juni 2014 te Brussel tot stand gekomen Associatieovereenkomst tussen de Europese Unie en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Moldavië, anderzijds (Trb. 2014, ...), met memorie van toelichting.

De Associatieovereenkomst strekt ertoe de betrekkingen van de Europese Unie (EU) met Moldavië te versterken. Tevens beoogt het een verdieping van de politieke en economische relaties, waarbij Moldavië uiteindelijk deel moet gaan uitmaken van de interne markt van de EU.

De Afdeling advisering van de Raad van State heeft een opmerking over de motivering van het voorstel. In de toelichting wordt niet of nauwelijks aandacht besteed aan de actuele situatie in Moldavië. In het licht van de doelstelling van de Associatieovereenkomst is dit wel van belang. Daarom adviseert de Afdeling hierop in de toelichting alsnog in te gaan.

Blijkens de mededeling van de Directeur van Uw kabinet van 25 november 2014, no. 2014002269, machtigde Uwe Majesteit de Afdeling advisering van de Raad van State haar advies inzake het bovenvermelde voorstel van wet rechtstreeks aan mij te doen toekomen. Dit advies, gedateerd 10 december 2014, nr. W02.14.0439/II, bied ik U hierbij aan.

Naar aanleiding van het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State het volgende. Juist omdat de politieke situatie zo aan ontwikkelingen onderhevig is, is ervoor gekozen de actuele situatie in Moldavië niet in de memorie van toelichting op te nemen (dit is immers een tijdloos en statisch document). Er is daarentegen voor gekozen de actuele situatie in Moldavië in dit nader rapport te voegen, onder vermelding van het feit dat het parlement op de gebruikelijke wijze nader zal worden geïnformeerd over toekomstige ontwikkelingen.

Binnenlandse politiek

Moldavië heeft sinds 2009 een periode van relatieve stabiliteit doorgemaakt. Het politieke systeem is verdeeld tussen liberale en democratische partijen die een pro-Europese koers voorstaan en (afsplitsingen van) de communistische en de socialistische partij, die traditioneel streven naar nauwere banden met Rusland. De economie is de afgelopen jaren gegroeid, maar is wel gevoelig gebleken voor externe schokken als de financiële crisis en daaropvolgende recessie in de Europese Unie, het afsluiten van Russische markten en de economische neergang van Oekraïne. De EU en de VN zijn voorzichtig optimistisch over de mensenrechtensituatie in het land. De oppositie en het maatschappelijk middenveld kunnen redelijk vrij werken, maar er blijven aandachtspunten (punten van zorg?) op het gebied van persvrijheid, minderheden en mishandeling in detentiecentra.

Hoewel Moldavië de afgelopen jaren duidelijk vooruitgang heeft geboekt in de transformatie van een postcommunistische staat naar een moderne democratische markteconomie, blijven er nog steeds substantiële problemen met de rechtsstaat en zwak bestuur. In 2013 leidde een doofpotaffaire rondom de Hoge Raad tot het vroegtijdig aftreden van toenmalig premier Filat. De coalitiepartijen konden na een nieuwe kabinetsformatie doorregeren onder leiding van premier Leanca. Sindsdien hebben aanhoudende problemen in de justitiële sector en bankensector bij een deel van de bevolking het vertrouwen in pro-Europese koers ondermijnd. Nederland levert een bescheiden bijdrage voor het verbeteren van rechtsstatelijkheid in Moldavië, onder meer door het trainen van rechters en door kennisuitwisseling te faciliteren tussen de Nederlandse en de Moldavische Raad voor de rechtspraak.

Op 30 november 2014 hebben nieuwe parlementsverkiezingen plaatsgevonden. Naar het oordeel van de OVSE zijn deze vrij verlopen, maar uitte de OVSE wel zorgen over een aantal onregelmatigheden, zoals het op het laatste moment schrappen van de oppositiepartij Patria, de aanwezigheid van een «gekloonde» communistische partij en het gebrek aan stembureaus in Rusland. Hoewel de coalitie naar verwachting door kan regeren, is per saldo de steun voor de pro-Europese partijen afgenomen. In het belang van een succesvolle en duurzame maatschappelijke transformatie, blijft Nederland er in Europees verband op aandringen dat Moldavië geen stappen overslaat op haar pad naar verdere associatie met de EU. Een pro-Europese koers heeft alleen betekenis als deze wordt geschraagd door Europese waarden.

Relatie met Rusland

Rusland zet al enige jaren stevige economische druk op Moldavië ten einde af te zien van verdere associatie met de Europese Unie. Dit vindt onder meer plaats via een importverbod op Moldavische wijn en fruit, en een strikter regime voor werkvergunningen voor Moldaviërs in Rusland (waar een groot aantal gastarbeiders werkt). Moldavië lijdt dubbel onder

het wegvallen van de Russische markt, doordat exportproducten veelal ook nog niet de EU-markt op kunnen.

De status van Transnistrië blijft één van de belangrijkste aandachtspunten voor Moldavië in de OVSE, EU en VN-kader. Rusland beschouwt Transnistrië als een gebied in- en binnen de eigen invloedssfeer. De Transnistrische bevolking heeft zich in 2006 met overweldigende meerderheid (97%) in een illegaal referendum uitgesproken voor aansluiting bij de Russische Federatie. Gedurende de crisis in de Oekraïne heeft de feitelijke macht in Tiraspol twee keer aan Moskou (Doema) gevraagd om hen toe te laten tot de Russische Federatie. Moskou heeft hier tot nog toe onverbindend op geantwoord. In februari 2014 heeft de bevolking van de autonome regio Gagaoezië (in het Zuiden van Moldavië) zich in een illegaal referendum uitgesproken tegen nauwere associatie met de EU, voor aansluiting bij de douane unie van Rusland, Wit-Rusland en Kazachstan en voor onafhankelijkheid indien Moldavië zich bij de EU aansluit.

De regering in Chisinau eist nog altijd de volledige terugtrekking van de Russische troepen uit Transnistrië. Het Russische 14^e leger bevindt zich sinds het gewapende conflict van 1990 tot 1992 (na het uiteenvallen van de voormalige Sovjet-Unie) op Moldavisch grondgebied in de autonome regio van Transnistrië. Ondanks afspraken in 1994 tussen Moldavië en Rusland dat dit leger zich binnen drie jaar zou terugtrekken, is dit tot op heden niet gebeurd.

De Afdeling advisering van de Raad van State geeft U in overweging het voorstel van wet te zenden aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, nadat aan het vorenstaande aandacht zal zijn geschonken.

*De vicepresident van de Raad van State,
J.P.H. Donner*

Ik moge U, mede namens de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, verzoeken het hierbij gevoegde voorstel van wet en de memorie van toelichting aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal te zenden.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
A.G. Koenders